

تغییر و

توجه

- اگر واکسن بزنید، بدنتان به آهن‌ریا تبدیل می‌شود!
 - اگر واکسن بزنید، «جی‌پی‌اس» وارد بدنتان می‌شود!
 - با چند تا گیاه دارویی می‌شود کرونا را درمان کرد!
 - اصلاً کرونا وجود خارجی ندارد!

حتماً شما هم از این قبیل جمله‌ها را دربارهٔ کرونا و واکسنش شنیده‌اید. جمله‌هایی که گاهی باور کردن آن‌ها می‌تواند سلامت را به خطر بیندازد. از کجا بفهمیم این جمله‌ها فقط شایعه‌هایی نادرست‌اند؟ مهارت تفکر انتقادی به ما کمک می‌کند ذهن ما در برابر این شایعه‌ها واکسینه شود.

۱. منبع بخواه!

وقتی که عکس‌ها را در شبکهٔ اجتماعی بالا و پایین می‌کنی، انواع و اقسام جمله‌ها را دربارهٔ افراد مشهور، اتفاق‌های روز و البته کرونا می‌بینی. در گروه‌های مجازی هم هر روز این جمله‌ها رد و بدل می‌شوند. از کجا بفهمیم این جمله‌ها درست‌اند یا نه؟ یادت باشد برای هر ادعایی منابعی رسمی وجود دارند که قابل‌اعتمادند. کرونا یک موضوع علمی است. دربارهٔ پیشگیری از آن سازمان‌های معتبر بهداشتی مثل «سازمان جهانی بهداشت» یا «وزارت بهداشت» منبع معتبر هستند. البته این سازمان‌ها هم از پژوهش‌های متخصصان پزشکی کمک می‌گیرند. پس یک نوشتهٔ بدون منبع معتبر یا با منبع غیرمعتبر را نادیده بگیر و باورش نکن.

تمرین:

حالا ببین با توجه به اصل اول تفکر انتقادی بین این دو جمله دربارهٔ کرونا کدام را باور می‌کنی:

الف) سازمان جهانی بهداشت در سایت رسمی‌اش: «حتی بعد از زدن واکسن همچنان باید ماسک زد»

ب) بیچ دو میلیون فالوئری سلبریتی مشهور: «لازم نیست بعد از واکسن ماسک بزنی»

۲. ببین چه کسی نفع می‌برد

بعضی وقت‌ها افراد به خاطر منافع خودشان شایعه‌ای را پخش می‌کنند. مثلاً یک شرکت فروشنده داده‌های تصفیه آب خانگی ممکن است شایعه‌ای درباره آلوده شدن آب یک شهر بسازد و آن را پخش کند. درباره کرونا هم همین‌طور است. وقتی جمله‌ای درباره کرونا می‌شنوید، به این فکر کنید که آیا گوینده جمله از اینکه شما جمله‌اش را قبول کنید نفعی می‌برد یا نه؟ مخصوصاً درباره داروها یا خوردنی‌هایی که می‌گویند در درمان یا پیشگیری از کرونا مؤثرند، باید حواستان به منافع گوینده باشد.

تمرین:

حالا بگو با توجه به اصل دوم تفکر انتقادی کدام جمله را باور می‌کنی:

الف) وزارت بهداشت: «زدن ماسک، شستن دست‌ها و رعایت فاصله اجتماعی بهترین راه برای پیشگیری از کروناست.»

ب) عطار محله: «اگر یک داروی ترکیبی گیاهی را که خودم آن را ساختم مصرف کنید، هرگز کرونا نمی‌گیرد.»

۳. ببین چه چیزی می‌گوید و نه این که چه کسی می‌گوید

اصل سوم مهارت تفکر انتقادی از همه اصل‌ها پیچیده‌تر است. وقتی شما درباره کرونا جمله‌ای می‌شنوید، اینکه آن جمله چه چیزی است، گاهی از گوینده جمله هم مهم‌تر است. ممکن است بگویید: پس قضیه منبع معتبر چه می‌شود؟ منابع معتبر درباره کرونا را که گفتیم، اما گاهی حرف نامعتبر از زبان منبع به ظاهر معتبر بیرون می‌آید. مثلاً اگر همین الان رئیس یک دانشگاه معتبر اعلام کند که جاذبه زمین وجود ندارد، آیا حرف او را باور می‌کنید؟ اینجا خود جمله حتی از گوینده هم مهم‌تر است. یک ادعای غلط، غلط است؛ حتی اگر فرد به‌ظاهر درستی آن را بگوید. مثلاً ممکن است پزشکی با توجه به بیماران خودش درباره درمان کرونا ادعایی کند که معتبر نباشد؛ چون فقط روی بیماران او جواب داده است و نه همه بیماران. اصلاً دلیل اینکه ساختن یک واکسن یا دارو طول می‌کشد همین است که در مراحل متفاوت از تأثیرگذاری آن مطمئن شوند و نه فقط با یک تجربه محدود آن را بپذیرند.

تمرین:

حالا ببین با توجه به اصل سوم تفکر انتقادی کدام جمله را باور نمی‌کنی:

الف) رئیس یک دانشگاه علوم پزشکی: «با سوزاندن اسپند و ویروس کرونا از بین می‌رود.»

ب) متخصص بیماری‌های عفونی: «هنوز هیچ درمان قطعی برای بیماری کرونا وجود ندارد.»